

10 tips til bedre klipping og sortering

Forfatter

Ole G. Hertenberg, NSG

Sammendrag

Måten klipping og sortering av ull utføres på har stor betydning for industriens betalingsvilje og dermed for sauebondens økonomi. Her er noen tips til hva sauebonden og saueklipperen bør passe på. Tipsene er utarbeidet med tanke på klipping på gården, men har også relevans for klipping på slakteriet.

Publisert

2017

Referanse

Sau og Geit Nr.4/2017

Utskriftsdato

04.07.2020 www.fag.nsg.no

10 tips til bedre klipping og sortering

Måten klipping og sortering av ull utføres på har stor betydning for industriens betalingsvilje og dermed for sauebondens økonomi. Her er noen tips til hva sauebonden og saueklipperen bør passe på. Tipsene er utarbeidet med tanke på klipping på gården, men har også relevans for klipping på slakteriet.

Tekst: Ole G. Hertenberg

1. Forberedelse

(hva er bondens ansvar)

- Unngå føring de siste 8-12 timene før klipping
- Fjern fôrrester og kutterflis fra bingen og klippeplassen. Sørg for at sauene er tørre og rene
- Tilrettelegg på selve klippeplassen (godt lys, rent og ryddig, rett underlag, bunge for klipt og ikke klipt sau, plenrive/papirsekker/skilleark på plass)
- Organiser arbeidet slik at svarte dyr klippes til slutt (for å unngå svarte hår i hvit ull)
- Fjerne all merkemaling før klippingen begynner
- Organiser henting/avlevering av dyr sånn at ikke ulla blir blandet sammen.

2. Forberedelse

(hva er klipperens ansvar)

- Klipperen skal være kjent med og følge opp eksisterende krav fra Mattilsynet når det gjelder smittefare
- Organiser klippeplassen og legg til rette for at bonden kan sortere lår, hale og buk hver for seg og at denne frasorterte ulla holdes adskilt fra fellen.

Foto: Animalia

Foto: Animalia/Sissel Berntsen

3. Klipping/sortering

(hva bør bonden bidra med)

- Sørg for at henting/levering av sau er rasjonelt organisert og tilrettelagt
- Hold fokus på klippeplassen; ikke vær opptatt av andre ting når dere klipper
- Etter hvert som klipperen sorterer ut lår/hale/buk - sørg for å fjerne denne ulla raskt og effektivt sånn at det avgjørende viktige sorteringsarbeidet kan gjennomføres på en ryddig måte
- Urinbrent og svært skitten ull (H3) skal pakkes for seg sjøl. Klumper med skitt/møkk skal kasseres
- Sørg for å ha tilstrekkelig kunnskap om og kunne utføre riktig sortering av ulla.

4. Klipping/sortering

(klipperens ansvar)

- Håndtér dyret i samsvar med dyrevernsloven
- Sikre ullkvaliteten ved fysisk å skille lår/hale/buk fra fellen. Ulla sorteres i fellull, frasortert rein ull (lår, hale og buk) og urinbrent/skitten ull. Lege til rette for at bonden kan få gjort sorteringsjobben på en optimal måte.

- Fokuser på minst mulig skade på skinnen og tilpass klippehastigheten etter dyret og egne kvalifikasjoner
- Gjør færrest mulig dobbeltklipp (sikre lengdekrav)
- Hold til enhver tid kammer og kniver i slik stand (sliping, pussing og reinhold) at det blir minst mulig skade på skinnen og på sauene
- Gi bonden beskjed om du ser svart ullflekk i hvit fell.

5. Pakking (bondens ansvar)

- Pakk ulla i papirsekker og legg papir som skille mellom fellene. Den frasorterte og misfarga ulla skal i egen sekk. Snør sekken(e) godt sammen.

6. Lagring (bondens ansvar)

- Ulla må være tørr ved klipping og lagres tørt.

7. Merking og levering

(bondens ansvar)

- Ullsekkene merkes godt (navn, adresse og evt. leveringsnummer til den som skal ha oppgjør.) Skriv hvor mange sekker eieren leverer. Skriv rett på sekken
- Samordne gjerne ullelevering med andre sauebønder (sparer fraktkostnader), gjerne gjennom det lokale NSG-laget.
- Lurer du på noe; ta kontakt med den regionale ullstasjonen/slakteriet.

8. Klassifisering (ullstasjonens/klassifiserens ansvar)

- Ulla blir klassifisert fell for fell, klassifisert og betalt etter kvalitet (iht. til Norsk Ullstandard)

Foto: Animalia/Leif Roar Mikkelsen

- I klassifiseringen vurderes jevnhet i hårtykkelse, fiberlengde, krusing, marginnhold, innhold av dauhår, glans, farge og hvor rein ulla er m.m.
- Det er viktig å holde frasortert rein ull (lår, hale og buk) og urinbrent/skitten ull atskilt fra fellen, fordi slik ull er mindre verdt
- Ullstasjonen kan ikke ta ansvar for å sortere sammenblandet ull eller blanding av rein og misfarget ull på ullstasjonene levert fra gården. Det betyr at feilsortert ull blir klassifisert som den dårligste ulla og oppgjørspriisen reduseres deretter.

9. Kvalitet og verdi (ullstasjonens/klassifiserens ansvar)

- I tillegg til det ullforhandleren (ullstasjonen) betaler for ulla, utbetales det et betydelig tilskudd fra Staten som differensieres etter kvalitet
- Pris for fellull kan variere fra under 1 krone til nær 60 kr pr. kg - avhengig av kvalitet.

10. Hva påvirker oppgjørspriisen til bonde?

La oss ta utgangspunkt i en feilfri fell crossbred (fra NKS) med svært god ull (C1). Ordinært vil bonden få utbetalt rundt kr 60/kg inkludert tilskudd.

Følgende feil kan gi pristrekk:

Feil	Pristrekk
Hvit god ull som er filtet (klasse G)	Opp mot 59 kr/kg
Pigmentert (ikke hvit) god ull (klasse C1 svart)	Rundt 30 kr/kg
Pigmentert ull (klasse C2 svart)	Opp mot 59 kr/kg
Betydelig innhold av vegetabiler i ulla (klasse V)	Rundt 59 kr/kg
Sterkt tilskitnet ull (klasse H3)	60 kr/kg
For hvert kg ull som er feilsortert, kan du tape ... (klasse C2 eller H1)	Rundt 40 kr/kg
Ull med merkemaling er ikke tilskuddsberettiget (kassert)	60 kr/kg

For mer detaljert informasjon; ta kontakt med slakteriets rådgiverapparat.

For mye kutterflis eller andre vegetabiler i ullfellen - og vips faller oppgjørspriisen fra 60 kroner til 1 (!) krone pr. kg ull. Foto: Animalia/Sissel Berntsen

Kommentar:

Valgets kval

Dødhår, sorte hår og marghår er et problem i norsk ullproduksjon. Omtrent 15 % av NKS-lam som blir stilt til kåring på høsten blir vraket - og ca. 45 % av disse igjen blir vraket pga. de tre nevnte kvalitetsfeilene. Når det gjelder vegetabiler vil problemet variere i forhold til felltype; hvor lett vegetabilene fester seg. Her er problemet at den fineste ulla forurenses noe mer enn grov ull, f.eks. på skogsbeite. Mens dette er lettere å kombinere på fjellbeite. Det blir således krevende både å skaffe fin ull og unngå vegetabiler. Det er verdt å minne om at vi har ett nasjonalt avlsarbeid på sau i Norge - ikke et for sau på fjellbeite og et annet for sau på skogsbeite. NSG, som har ansvaret for avlsarbeidet på ull i Norge, må derfor avveie disse to forholdene opp mot hverandre.

Likevel; nøkkelen til å øke anvendelsen av norsk ull i norsk industri er at andelen finfibret ull, dvs. C1 må økes. Er det så aktuelt å øke vektlegging av finfibret ull i avlsmålet? I dag er ullkvalitet inkludert i avlsmålet både på NKS og på spæl. For å bli kåret som værslam må ulla klassifiseres i klasse C1 (NKS) eller S1 (spæl). En eventuell sterkere vektlegging av ull vil nødvendigvis måtte gå på bekostning av andre produksjonsegenskaper. Siden kjøttproduksjonen har så vidt mye større verdi for sauebondens økonomi enn ulla, er det derfor trolig ikke aktuelt å vektlegge ull større vekt enn i dag. Desto viktigere er det at vi legger større vekt på både klippekvalitet og sortering av den ulla sauene produserer. Der er det mye å hente. Antakelig adskillig mer enn 100 tonn!

Ole G. Hertzberg